

THỜI SỰ TÔN GIÁO

ĐIỂM QUA VÀI NÉT VỀ HOẠT ĐỘNG CỦA GIÁO TRIỀU RÔMA NĂM 2009

NGUYỄN VĂN DŨNG^(*)

Năm 2009 đã đi qua, một năm đã mang lại cho Giáo triều Rôma những niềm vui, song cũng không ít điều trăn trở. Năm 2009 được mở đầu bằng cuộc luận chiến với Giáo hội Công giáo Rôma của Hiệp hội li khai mang tên Thánh Pio X (St.Pius X). Người sáng lập Hiệp hội này là cố Giám mục Marcel Lefevre, người không thừa nhận những kết quả của Công đồng Vatican II. Cũng năm này được kết thúc bằng sự cố xảy ra ở nhà thờ Thánh Peter (St.Peter's) tại Rôma: một phụ nữ 25 tuổi người Thụy Sĩ bị bệnh tâm thần đã nhảy qua hàng rào và ngã vào chân Giáo hoàng Benedicto XVI khi Ngài đang tổ chức đám rước trong lễ Giáng sinh. Và hậu quả của sự cố này làm cho Hồng y Roger Etchegaray 82 tuổi bị ngã và gãy xương đùi.

Mặc dù năm 2009 là một năm phức tạp, gian khổ, nhưng đối với Giáo hoàng Benedicto XVI, đây cũng là năm mang lại cho Ngài những niềm vui và sự khích lệ. Và điều này được minh chứng qua lời cảm ơn Thiên chúa của Ngài dưới vòm cửa nhà thờ Thánh Peter vào ngày cuối năm trong lễ Tạ ơn Te Deum Laudamus. Trong dịp này, Giáo hội Công giáo Rôma đã vinh danh Giáo hoàng Sylvester. Trong số những sự kiện của năm 2009

đem lại niềm vui lớn cho Giáo hoàng Benedicto XVI, như chính Ngài đã phát biểu, đó là khi Ngài cầu nguyện trước Mộ Thánh vào tháng 5 năm 2009, trong cuộc hành hương Thánh địa và thăm 3 nước Jordan, Israel và Palestin⁽¹⁾. Thành công lớn nhất của Vatican trong năm 2009 là chuyến viếng thăm thành phố Yaounde, thủ đô của Cameroon của Giáo hoàng Benedicto XVI. Tại đây, Ngài đã nhận được sự chào đón của hàng nghìn người, một sự tập hợp dân chúng đông đảo chưa từng thấy trong lịch sử các cuộc công du nước ngoài của Giáo hoàng Rôma. Đây là một phần của chuyến thăm Châu Phi của Giáo hoàng diễn ra từ ngày 17 đến ngày 23 tháng 3 năm 2009⁽²⁾.

Năm 2009 cũng đem lại cho Giáo hoàng Benedicto XVI không ít điều trăn trở do người ta không hiểu, thậm chí lừa dối, lạm dụng sự tín nhiệm của Ngài. Ngày 24 tháng 1 năm 2009, Giáo hoàng Benedicto XVI đã tuyên bố rút phép thông công của 4 giám mục, khi những người này muốn có sự hòa giải với Hiệp hội li khai mang tên Thánh Pio X do cố

*. TS. Viện Nghiên cứu Tôn giáo.

1. Xem thêm: WWW.hdgmvietnam.org từ ngày 9/5/2009 đến 18/5/2009.

2. Xem thêm: <http://Religion.ng.ru/problems/2009-04-01/4Africa.html>

Giám mục Marcel Lefevre sáng lập. Một số Giáo hội Công giáo ở các nước trên thế giới, trong đó có cả một số thành viên của Giáo triều Rôma, ở các mức độ khác nhau đã công khai phê phán Giáo hoàng trong cách ứng xử đối với những người theo quan điểm của cố Giám mục Marcel Lefevre không thừa nhận những quyết định của Công đồng Vatican II. Sự phê phán nội bộ này của Giáo hội Công giáo đã hòa với sự phản đối của dư luận xã hội, đặc biệt là của người Do Thái chống lại việc một số giám mục theo phái Marcel Lefevre, trong đó có Giám mục người Anh Richard Williamson, người đã có tư tưởng bài Do Thái và phủ nhận việc Đức Quốc xã tiêu diệt người Do Thái trong Chiến tranh thế giới II. Sự lên án này đã buộc Giáo hoàng Benedicto XVI tìm cách bảo vệ, điều mà nhiều người cho rằng nó không hoàn toàn thích hợp. Thí dụ, Ngài cho rằng, Ngài im lặng vì không hề biết gì về quan điểm bài Do Thái của Giám mục R. Williamson và cho rằng, Ngài không được thông tin một cách chính xác, v.v... Sự giải thích này thật khó tin, bởi vì, mấy ngày trước khi bị rút phép thông công, Giám mục R. Williamson đã nhắc lại quan điểm của mình trong cuộc phỏng vấn của truyền hình Thụy Điển.

Một sự kiện nghiêm trọng khác đã xảy ra trong chuyến viếng thăm Châu Phi vào tháng 3 năm 2009 của Giáo hoàng Benedicto XVI. Trước khi máy bay của Giáo hoàng đáp xuống sân bay của thủ đô Cameroon, trên phương tiện truyền thông đại chúng rộ lên một vụ scandal. Trên chuyến bay, khi nói chuyện với các nhà báo về chiến lược của Giáo hội Công giáo Rôma chống lại đại dịch AIDS, trả lời câu hỏi của phóng viên đài truyền hình Pháp

“France 2” về cuộc chiến chống lại AIDS ở lục địa Đen, Giáo hoàng đã tuyên bố: “Việc phổ biến bao cao su không thể thắng được AIDS, mà ngược lại chúng còn làm cho vấn đề thêm trầm trọng”⁽³⁾. Sau đó, trên trang Web chính thức của Vatican câu nói của Giáo hoàng được sửa lại một cách nhẹ nhàng hơn: “Ngược lại, tồn tại một sự nguy hiểm, chúng có thể làm trầm trọng thêm vấn đề”⁽⁴⁾. Theo lời Ban biên tập, từ “chúng” mà Giáo hoàng nói tới không phải là những bao cao su mà là “những phương tiện phòng ngừa” (Profilactici). Tuy nhiên, các nhà báo đi cùng Giáo hoàng đều khẳng định rằng, trong khi trò chuyện với họ, Giáo hoàng đã nói một cách rõ ràng và cụ thể từ “condoms”. Dù nói theo ngôn từ nào đi chăng nữa, khi nêu ra vấn đề này, Giáo hoàng muốn khẳng định niềm tin của Ngài với giáo lý truyền thống của Công giáo, theo đó, con đường duy nhất để tránh AIDS là sự trinh tiết trước hôn nhân và sự chung thủy vợ chồng sau hôn nhân. Bao cao su hay các phương tiện phòng ngừa khác chỉ khuyến khích sự phóng dăng và tạo ra sự nguy hiểm. Câu nói của Giáo hoàng Benedicto XVI đã gây ra sự phản ứng khác nhau trên thế giới, trong đó có chính phủ các nước Châu Âu, bao gồm cả Chính phủ Liên bang Đức, quê hương của Ngài. Sự phản ứng gay gắt của các phương tiện truyền thông, của các nhà bảo vệ luật pháp, các nhà chính trị, các bác sĩ đối với câu nói của Giáo hoàng là điều có thể giải thích được. Đối với các nước Châu Phi, AIDS là một vấn đề rất nghiêm trọng, 1,5 triệu người Phi đã thiệt mạng vì AIDS chỉ

3. Trích theo: http://religion.ng.ru/problems/2009-04-01/4_angola.html.

4. Trích theo: http://Religion.ng.ru/problems/2009-04-01/4_angola.html

trong năm 2008, 22 triệu người của lục địa này đã nhiễm AIDS hay đã mang HIV. Theo số liệu của Liên Hợp Quốc, tại Cameroon, 5% người trưởng thành đã bị nhiễm AIDS. Ở Angola, một đất nước vừa mới trải qua 27 năm nội chiến, tuy AIDS chưa trở thành vấn đề nghiêm trọng, nhưng theo các nhà quan sát, vấn đề chỉ là thời gian. Nếu nước này không có những chương trình phòng ngừa có hiệu quả thì AIDS cũng sẽ gây nên đại họa như số phận một số nước Châu Phi khác.

Tuy nhiên, scandal xung quanh câu nói của Giáo hoàng về bao cao su cũng đã bị đẩy xuống vị trí thứ yếu sau khi Ngài phát biểu chống lại chính sách thực dân mới ở châu lục Đen này.

Tháng 7 năm 2009, trước thềm kì họp của 20 quốc gia lớn tại Aquila, thành phố bị động đất tàn phá ở Italia, Giáo hoàng Benedicto XVI đã kí một Thông điệp mới về xã hội với tên gọi *Caritas in veritate*, trong đó Ngài tố cáo chủ nghĩa tư bản lòng hành, tàn bạo và vô nhân tâm. Ngài buộc tội chủ nghĩa tư bản đã gây ra cuộc khủng hoảng tài chính hiện nay.

Tháng 10 năm 2009, Toà thánh Vatican đã thông qua kế hoạch của Giáo hoàng về việc lập các giáo phận đặc biệt cho các chức sắc và tín đồ Anh giáo, bao gồm các linh mục (trong đó có cả các linh mục đã lấy vợ), các giám mục và giáo dân, những người chuyển sang theo Công giáo do bất đồng với chính sách tự do chủ nghĩa của Giáo hội Anh giáo⁽⁵⁾.

Trong mối quan hệ với Giáo hội Chính Thống giáo Nga, Giáo hội Công giáo Rôma vẫn chưa đạt được những kết quả như mong muốn. Nhân dịp Thượng phụ Kirill được bầu giữ chức Đại giáo chủ Giáo hội Chính

thống giáo Moskva và Toàn Nga vào tháng 1 năm 2009, Giáo hoàng Benedicto XVI đã gửi điện chúc mừng. Đến đầu tháng 12 năm 2009, Ngài đã có cuộc tiếp kiến với Tổng thống Dmitry Medvedev tại Vatican nhân chuyến thăm Italia của người đứng đầu Nhà nước Liên bang Nga. Như báo chí đã đưa tin, trong cuộc trao đổi giữa Benedicto XVI với Dmitry Medvedev, hai bên đánh giá cao cuộc đối thoại giữa Nga và Vatican, cũng như cuộc đối thoại giữa Giáo hội Công giáo Rôma với Giáo hội Chính Thống giáo Nga. Kết quả cuộc gặp này đã đưa tới quyết định nâng cấp ngoại giao giữa hai bên lên hàng đại sứ và khâm sứ⁽⁶⁾. Trước đó, vào tháng 9 năm 2009, Tổng giám mục Ilarion Volokolamsky, Chủ tịch Ủy ban đối ngoại của Tòa Thượng phụ Moskva đã có cuộc gặp gỡ với Giáo hoàng Benedicto XVI. Một mặt, người đại diện của Giáo hội Chính Thống giáo Nga nhấn mạnh tầm quan trọng của việc các tín đồ Chính Thống giáo và Công giáo cùng nhau xác nhận những giá trị truyền thống Kitô giáo trước thế giới thế tục, nhấn mạnh sự thống nhất giữa hai giáo hội. Mặt khác, Tổng giám mục Ilarion Volokolamsky cũng tế nhị nêu lên sự không hài lòng của Giáo hội Chính Thống giáo Nga trước việc Giáo hoàng Benedicto XVI, theo cảm nhận của Chính Thống giáo Nga, dành quá nhiều sự quan tâm cho Giáo chủ Constantinople, coi vị này gần như “Giáo hoàng” của Chính Thống giáo. Không cần bóng gió, Ilarion Volokolamsky nhắc lại

5. Xem thêm: Tuấn Linh. *Vài nét về mối quan hệ giữa Toà Thánh Vatican với Giáo hội Anh giáo thời gian gần đây*. Tạp chí *Nghiên cứu Tôn giáo*, số 11, 2009, tr 61.

6. Xem thêm: Khánh Vy. *Quan hệ giữa Toà Thánh Vatican với Nhà nước Liên bang Nga - lịch sử và hiện tại*. Tạp chí *Nghiên cứu Tôn giáo*, số 12, 2009, tr 48.

rằng: “Trong gia đình các Giáo hội Chính Thống giáo, Giáo chủ Constantinople chiếm địa vị trang trọng hàng đầu, nhưng thẩm quyền của Ngài không vượt khỏi giới hạn của Giáo hội Constantinople”⁽⁷⁾. Ngoài ra, Tổng Giám mục Ilarion Volokolamsky một lần nữa than phiền về tình trạng lộn xộn xảy ra ở Tây Ucraina, mà theo ý kiến của Ngài, do lỗi của những người Công giáo Hy Lạp và đề nghị Giáo hội Công giáo cần có những bước đi thiết thực để cải thiện một cách căn bản tình hình ở khu vực này.

Tháng 12 năm 2009, như đã mong đợi, Giáo hoàng Benedicto XVI đã kí Sắc lệnh phong chân phúc cho người tiền nhiệm của mình là cố Giáo hoàng Gioan Phaolô II, và một điều bất ngờ, Ngài đã phong chân phúc cho cả Pio XII (Eugenio Pacelli), vị Giáo hoàng đã bị nhiều người cáo buộc là đã không hành động và lặng thinh trước thảm họa của người Do Thái trong Chiến tranh Thế giới II. Quan hệ giữa Vatican và người Do Thái lại một lần nữa thêm phức tạp, thậm chí có dư luận còn cho rằng cuộc viếng thăm Hội đường Do Thái giáo ở Rôma của Giáo hoàng bị huỷ bỏ. Tuy nhiên, cuộc viếng thăm Hội đường Do Thái giáo ở Rôma của Giáo hoàng Benedicto XVI vẫn được thực hiện theo kế hoạch vào ngày 17 tháng 1 năm 2010. Ông Giovanni Maria Vian, Tổng Biên tập báo L'Osservatore Romano, cơ quan ngôn luận của Tòa Thánh đã gọi chuyến viếng thăm này của Giáo hoàng Benedicto XVI là một “sự kiện lịch sử”. Vậy là sau gần 24 năm kể từ chuyến thăm lịch sử của Giáo hoàng Gioan Phaolô II, Giáo hoàng Benedicto XVI đã thực hiện thành công chuyến viếng thăm tiếp theo đến Hội đường Do Thái giáo tại Rôma. Trong bài diễn văn trước đông

đạo chức sắc và tín đồ Do Thái giáo, Giáo hoàng Benedicto XVI đã nhấn mạnh những điểm tương đồng chủ yếu giữa tín đồ Do Thái giáo và tín đồ Kitô giáo. Ngài cũng lên án mạnh mẽ chế độ Đức Quốc xã, đồng thời cảnh tỉnh những ai muốn “phủ nhận hoặc làm giảm nhẹ tội ác diệt chủng đối với người Do Thái”⁽⁸⁾. Dù không đề cập một cách trực tiếp đến trường hợp của cố Giáo hoàng Pio XII, nhưng vị Giáo hoàng đương nhiệm cũng đã nêu lên những hoạt động chưa được biết đến của Tòa Thánh nhằm cứu người Do Thái thoát khỏi sự diệt chủng của Đức Quốc xã. Tòa Thánh Vatican đã cố gắng làm yên dư luận xã hội bằng việc giải thích rằng, việc phong chân phúc không phải là sự xét đoán lịch sử về Giáo hoàng và rằng sự tranh cãi lịch sử vẫn đang là một vấn đề mở.

Báo chí Công giáo đánh giá cao chuyến viếng thăm Hội đường Do Thái giáo ngày 17-01-2010 của Giáo hoàng Benedicto XVI và cho rằng: “Đức Thánh Cha Benedicto XVI và những người anh em của cộng đồng người Do Thái lâu đời nhất tại hải ngoại và Phương Tây vừa cùng nhau viết nên một trang sử tuyệt vời cho lịch sử Rôma, cho nhân loại và cho thế giới, nhằm làm cho tình huynh đệ được toả sáng như một dấu chỉ của hòa bình thế giới. Chuyến viếng thăm Hội đường Do Thái giáo của Đức Thánh cha là một bước đi hướng tới tương lai cho một tình bạn bền vững”⁽⁹⁾.

Cũng trong những ngày cuối năm 2009, tại Toà thánh Vatican, Giáo hoàng Benedicto XVI đã gặp Chủ tịch nước Cộng hòa Xã hội chủ nghĩa Việt Nam

7. Trích theo: http://Riligion.ng.ru/events/2010-01-20/3_benedikt.html

8. Theo: www.hdgmvietnam.org ngày 18-01-2010.

9. Theo: www.hdgmvietnam.org ngày 18-01-2010.

Nguyễn Minh Triết. Tiếp đó, Chủ tịch Nguyễn Minh Triết đã gặp Hồng y Tarcisio Bertone, Quốc vụ khanh và Tổng Giám mục Dominique Mamberti, Tổng thư kí Bộ Ngoại giao của Tòa Thánh⁽¹⁰⁾. Cuộc gặp gỡ giữa Giáo hoàng Benedicto XVI với Chủ tịch nước Nguyễn Minh Triết được báo chí khắp nơi trên thế giới quan tâm theo dõi. Theo thông cáo của Văn phòng báo chí Tòa Thánh: “Toà Thánh bày tỏ sự hài lòng về chuyến viếng thăm của ông Chủ tịch nước, đánh dấu một giai đoạn quan trọng trong tiến trình quan hệ song phương với Việt Nam, và bày tỏ hi vọng các vấn đề tồn đọng sẽ sớm được giải quyết”⁽¹¹⁾. Còn theo phóng viên TTXVN tại Rôma: “Tại cuộc gặp, Chủ tịch nước Nguyễn Minh Triết khẳng định Việt Nam nhất quán thực hiện đường lối đối ngoại độc lập, tự chủ, sẵn sàng là bạn, là đối tác tin cậy và thành viên có trách nhiệm của cộng đồng quốc tế. Trên tinh thần đó, Việt Nam sẵn sàng thúc đẩy quan hệ với Tòa Thánh trên cơ sở tôn trọng các nguyên tắc cơ bản của luật pháp quốc tế, góp phần tích cực cho hòa bình hợp tác và phát triển trên thế giới... Chủ tịch nước Nguyễn Minh Triết bày tỏ đồng tình với Huấn từ của Giáo hoàng cho các giám mục Việt Nam dịp Ad Limina (6-2009)... ghi nhận và hoan nghênh Sứ điệp của Giáo hoàng gửi Giáo hội Công giáo Việt Nam nhân dịp khai mạc năm Thánh 2010... Chủ tịch nước Nguyễn Minh Triết bày tỏ tin tưởng rằng, với thiện chí và quyết tâm của hai bên, quan hệ giữa Việt Nam và Tòa Thánh Vatican sẽ tiếp tục phát triển phù hợp với mong muốn của hai bên”⁽¹²⁾. Về phía Vatican, “Giáo hoàng bày tỏ đồng tình với ý kiến phát biểu của Chủ tịch nước Nguyễn Minh Triết và đề nghị Nhà nước Việt Nam tiếp tục tạo điều kiện thuận lợi để

Giáo hội Công giáo Việt Nam được tham gia đóng góp vào các hoạt động từ thiện, y tế, giáo dục. Giáo hoàng bày tỏ mong muốn thúc đẩy quan hệ Việt Nam – Vatican phát triển hơn nữa trong thời gian tới”⁽¹³⁾. Trong Thông cáo của Văn phòng Báo chí Tòa Thánh ngày 11-12-2009, cũng nhấn mạnh: “Các cuộc thảo luận thân mật đã đem lại một cơ hội đề cập đến một số đề tài về sự hợp tác giữa Giáo hội và Nhà nước...”⁽¹⁴⁾.

Trong cuộc tiếp kiến ngoại giao đoàn ngày 11-01-2010 nhân dịp năm mới, ngay sau lời chúc mừng năm mới và cảm ơn bài phát biểu của Đại sứ niên trưởng Alejandro Valladares Lanza (Honduras), Giáo hoàng Benedicto XVI đã đánh giá cao hai cuộc gặp gỡ các nguyên thủ quốc gia Cộng hòa Xã hội chủ nghĩa Việt Nam và Liên bang Nga trong năm 2009. Ngài cho rằng cuộc gặp với Chủ tịch nước Nguyễn Minh Triết là “rất có ý nghĩa”, rằng “Việt Nam là đất nước mà lòng tôi quý mến”⁽¹⁵⁾. Cũng trong bài phát biểu của mình, Giáo hoàng Benedicto XVI đã nói với thế giới qua các vị đại sứ đến từ hầu hết các quốc gia trên thế giới, về sự cần thiết cấp bách của việc giải trừ quân bị, vũ khí hạt nhân và nhất là phải bảo vệ môi trường./.

10. Xem thêm: *Chủ tịch nước Nguyễn Minh Triết gặp Giáo hoàng Benedicto XVI và Thủ tướng Vatican*. Tạp chí *Nghiên cứu Tôn giáo*, số 12, 2009, tr. 48.

11. Trích theo: www.hdgmvietnam.org ngày 12-12-2009.

12. *Chủ tịch nước Nguyễn Minh Triết*,... đd.

13. *Chủ tịch nước Nguyễn Minh Triết*,... đd.

14. Trích theo: www.hdgmvietnam.org ngày 12-12-2009.

15. Trích theo: www.hdgmvietnam.org ngày 11-01-2010